

INCIPIT PRAEFATIO SANCTI ISIDORI EPISCOPI LIBRI HUIUS.

lv

Isidorus Mercator servus Christi lectori conservo suo et parenti in domino fidei salutem.

5 Compellor a multis tam episcopis quam reliquis servis dei canonum sententias colligere et in uno volumine redigere et de multis unum facere. Sed hoc me oppido conturbat, quod diversae interpretationes varias sententias faciant, et licet unus sit sensus, diversae tamen sunt sententiae, et aliae longiores, aliae breviores. Ea vero concilia, quae Graeco sunt edita stylo, amplius quam tripliciter aut quadrupliciter interpretata atque conscripta repperimus. Quod si veritas est
10 quaerenda e pluribus, Graecorum sequamur stylum eorumque imitemur dictiones atque exemplaria; sin minus, ipsi dicant atque exponant quibus tot sunt exemplaria quot codices. Nobis tamen videtur, cum in nostro discrepauerint sermone, ut unitas et veritas ab ipsis quaerenda sit, quorum lingua edita esse noscuntur. Quod et nos fecimus, et sicut a veris eorum repperimus magistris, in
15 volumine, cui haec praeponitur praefatiuncula, inserere curavimus.

Canon autem graece, latine regula nuncupatur. Regula autem dicta, quod recte ducit, nec aliquando aliorum trahit. Alii dixerunt regulam dictam, vel quod regat, vel quod normam recte vivendi praebeat, sive quod distortum pravumque quid corrigat. Synodum autem ex Graeco interpretari comitatum vel coetum.
20 Concilium vero nomen tractum ex communi intentione, eo quod in unum redigat omnem mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt. Unde et qui sibimet dissentiant non agunt concilium, quia non sentiunt unum. Coetus vero conventus est vel congregatio a coeundo, id est conveniendo in unum, unde et conventus est nuncupatus, quod ibi omnes conveniunt, sicut conventus, coetus vel concilium a
25 societate multorum in unum.

In principio vero voluminis huius, qualiter concilium apud nos celebratur, posuimus, ut qui nostrum ordinem sequi voluerint sciant, qualiter hoc agere debeant. Qui autem hoc agere melius elegerint, faciant, quod iusto canonicoque atque sapientissimo consilio iudicaverint. Denique propter eorum auctoritatem
30 ceteris conciliis praeposuimus canones, qui dicuntur apostolorum, licet a quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt et sancti patres eorum sententias synodali auctoritate roboraverunt et inter canonicas posuerunt constitutiones. Deinde quarundam epistolarum decreta apostolicorum intersedavimus, id est Clementis, Anacleti, Evaristi et ceterorum apostolicorum
35 quas hactenus repperire potuimus epistolas usque ad Silvestrum papam. Postmodum vero Nichenam synodum constituimus propter auctoritatem eiusdem magni concilii. Deinceps diversorum conciliorum Graecorum ac Latinorum, sive
40 quae antea seu quae postmodum facta sunt, sub ordine numerorum ac temporum capitulis suis distincte sub huius voluminis aspectu locavimus, subicientes etiam reliqua decreta praesulum Romanorum usque ad sanctum Gregorium et quasdam epistolas ipsius, in quibus pro culmine sedis apostolicae non impar conciliorum exstat auctoritas, quatenus ecclesiastici ordinis disciplina in unum a nobis coacta atque digesta et sancti praesules paternis instituantur regulis, et oboedientes ecclesiae ministri vel populi spiritalibus imbuantur exemplis et non malorum
45 hominum pravitatibus decipiantur.

2r

1 LIBRI HUIUS] cancelled by a later hand 5 et¹ ... redigere] added me] omitted 11 dicant ... exponant] dicat...exponat before correction 16 recte] corrected to recto tramite 20–21 redigat omnem mentis] corrected from redigant omnes mentis 31 eos] corrected from eorum

Multi enim pravitate et cupiditate depressi accusantes sacerdotes oppresserunt. Ideo sancti patres leges composuerunt, quas sanctos canones appellaverunt. Multi ergo idcirco alios accusant, ut se per illos excusent aut eorum bonis ditentur. Plerique vero boni christiani propterea tacent et portant aliorum peccata quae noverunt, quia documentis saepe deseruntur, quibus ea, quae ipsi sciunt, iudicibus ecclesiasticis probare non possunt, quoniam licet vera sint quaedam, non tamen iudicibus credenda sunt, nisi quae certis indiciis demonstrantur, nisi quae manifesto iudicio convincuntur, nisi quae iudiciario ordine publicantur. 50

Nullus enim, qui suis est rebus exspoliatus aut a sede propria vi aut terrore pulsus, antequam omnia sibi ablata ei legibus restituantur, et ipse pacifice diu suis fruatur honoribus sedique propriae regulariter restitutus eius multo tempore libere potiatur honore, iuxta canonicam accusari, vocari, iudicari aut damnari institutionem potest. Unde et Historia Ecclesiastica ab Eusebio Caesariensi episcopo confecta de muliere quadam, quae pro castitate a marito accusabatur, ait: Praeceptum vel inditum est ab imperatore lege lata, ut primo permetteretur ei rem familiarem libere diutius ordinare, tum deinde responderet obiectis. Haec omnes leges tam ecclesiasticae quam et vulgares publicaeque praecipunt. Horum vero concinnantia, si omnia ponerentur, ante deficeret dies quam horum similia et nimis proluxa fieret epistola. Ex pluribus tamen aliqua hic ad provocationem aliorum inserere iudicavimus. Ait namque sanctus Leo Romanae ecclesiae antistes in epistola Calcidonensi concilio missa, cuius initium est: Leo episcopus synodo Calcidonensi. Optaveram quidem, dilectissimi, et reliqua, in qua inter cetera sic testatur dicens: Quia vero non ignoramus per pravas aemulationes multarum ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque fratres iniuste sedibus suis pulsos et in exilia deportatos atque in locum superstitem alios institutos, his primitus vulneribus adhibeatur medicina iustitiae. Nec quisquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis. Quem ita errorem omnes relinquant, ut nemini quidem perire honor debeat, sed prioribus episcopis cum omni privilegio suo ius proprium reformetur. 60 65 70

Eadem et antiqui apostolici, qui fuerunt ante synodum Nicenam sanciverunt. Eadem synodus, quae habita est in Lamsa sub Valentiniano loquitur. Eadem plurimae Romanae synodi testantur, eadem papa Symmachus et ceteri sancti patres sanxerunt, quorum statuta prolixitatem vitantes hic inserere distulimus. Si quis autem haec plenius scire et legere voluerit, suis in auctoribus invenire et legere pleniter poterit. Nobis vero hac in praefatiuncula ista sufficiant. Et sicut militi ex multis armis illa sufficiunt, quae ferre congruenter super se poterit, sic nobis de multis sententiis una aut duae, vel quantum tunc temporis necesse fuerit, sufficiunt, quoniam, sicut cum uno telo aut duobus inimicum vincimus, sic cum una aut duabus sententiis auctoritate plenis aemulum superamus. Si enim de mulieribus et saecularibus hominibus haec constituta sunt, multo magis ecclesiasticis viris et sacerdotibus sunt concessa. Haec eadem vero et ecclesiastica iura iubent et saeculi leges praecipunt. 75 80 85

Similiter accusatores et accusationes, quas saeculi leges prohibent, canonica funditus repellit auctoritas.

Synodorum vero congregandarum auctoritas apostolicae sedi privata commissa est potestate, nec ullam synodum ratam esse legimus, quae eius non fuerit 90

auctoritate congregata vel fulta. Haec canonica testatur auctoritas, haec historia ecclesiastica roborat, haec sancti patres confirmant.

95 Scire autem vos, LXXX episcopos, qui hoc opus me incipere et perficere
coegistis, et cunctos reliquos domini sacerdotes oportet, quod plura quam illa
viginti capitula, quae apud nos habentur, Niceni synodi repperimus, et in decretis
Iulii papae LXX capitula eiusdem synodi esse debere legimus. Quam epistolam in
suo ordine inter cetera decreta apostolicorum posuimus, haec scrutantibus et
cunctis nosse volentibus rimandam. Nam quod plura quam XX capitula sint
100 Niceni concilii, in multis invenitur locis.

Legitur enim in Constantinopolitano concilio ita: Manifestum est, quod illa,
quae sunt per unamquamque provinciam, ipsius provinciae synodus dispenset,
sicut Niceno constat decretum esse concilio. Legitur et in epistola Innocentii
papae Victricio Rotomagensi episcopo directa ita: Si quae causae vel
105 contentiones inter clericos et laicos vel inter clericos tam maioris ordinis quam
etiam inferioris fuerint exortae, placuit, ut secundum synodum Nicenam
congregatis omnibus eiusdem provinciae episcopis iudicium terminetur, et
reliqua. Sanctae etiam memoriae Theophilus Alexandrinus episcopus suis in
epistolis meminit in concilio Niceno statutum esse, ut ab VIII Idus Martii usque
110 in diem Nonas Aprilis, diebus scilicet XXVIII, qualiscumque luna nata fuerit in
quolibet medio spatio, perhibet facere initium primi mensis, XIIIImam vero a XII
Kl. Aprilis usque in XVIII Kl. Maii solerter inquiri, etiam si die sabbatorum
inciderit, consequenti die dominico, id est luna XV, pascha celebrare conscripsit,
et si die dominico luna XIII eiusdem mensis, id est primi mensis, evenerit ipsa
115 ebdomada transmissa ad alterum diem dominicum, pascha sine dubio celebrare
conscripsit.

His et aliis quamplurimis exemplis patet plura esse quam XX Niceni concilii
capitula et veram esse praedictam Iulii papae epistolam. Nobis autem quidam e
consortio fratrum nostrorum orientales testati sunt se vidisse concilium Nicenum
120 habens potioem quattuor evangeliorum magnitudinem continens in se sessiones
episcoporum et introductiones iudiciaque quaerimoniarum atque definitiones et
constitutiones necnon et subscriptiones eorum.

Ad cuius similitudinem magnum Calcedonense concilium conscriptum esse
confirmaverunt, et demum alia Constantinopolim condita, unum videlicet sub
125 Iustiniano imperatore contra dei impugnatores Origenem, Didimum et Evagrium,
et aliud temporibus Agathonis papae et Constantini imperatoris contra
Macharium episcopum et Stephanum eius discipulum ac reliquos episcopos, qui
pro frumento zizaniam ecclesiis seminaverunt, vinum miscuerunt aquae et
proximo potum dederunt eversione turbida et tamquam lupi agni simulabant
130 mendacium, et veritas ut mendacium refutabatur.

Nosse etiam oportet, licet cetera non infirmantur, quattuor esse principalia
concilia, ex quibus plenissimam fidei doctrinam tenent ecclesiae tam de patris et
filii et spiritus sancti divinitate quam de praedicti filii et salvatoris nostri
incarnatione.

135 Prior harum Nicena synodus est trecentorum decem et octo episcoporum sub
Constantino Augusto peracta, in quo Arrianae perfidiae blasphemia condemnata,

quia inaequalitatem sanctae trinitatis Arrius asserebat, consubstantialem deo patri dei filium idem sancta synodus per symbolum definivit.

Secunda synodus centum quinquaginta patrum sub Theodosio seniore Constantinopolim congregata, quae Macedonium sanctum spiritum deum esse negantem condemnans consubstantialem patri et filio eundem paraclitum demonstravit dans latius symboli formam, quam tota Graecia et Latinitas in ecclesiis praedicat. 140

Tertia synodus est Ephesina prima ducentorum episcoporum sub iuniore Theodosio Augusto edita, quae Nestorium duas personas in Christo asserentem iusto anathemate condemnavit ostendens manere in duabus naturis unam domini nostri Iesu Christi personam. 145

Quarta est synodus Calcidonensis sexcentorum triginta sacerdotum sub Martiano principe habita, in qua Euticen, Constantinopolitanum abbatem, verbi dei et carnis unam naturam pronuntiantem et eius defensorem Dioscorum quondam Alexandrinum episcopum et ipsum rursus Nestorium cum reliquis hereticis una patrum sententia praedamnavit, praedicans eadem synodus Christum deum sic natum de virgine, ut in una substantia divinae et humanae confiteantur naturae. 150

Haec sunt, ut praediximus, quattuor principales et venerabiles synodi fidem catholicam complectentes. Sed et si qua sunt concilia, quae sancti patres spiritu dei pleni sanxerunt, post istorum quattuor auctoritatem omni manent stabilita vigore. 155

Primus quidem ordo, ut praedictum est, de celebrando concilio insertus habetur et postmodum canonum apostolorum ac primorum apostolicorum, id est a sancto Clemente usque ad sanctum Silvestrum decretorum atque diversorum conciliorum breviarium interpolatur sequens ordinem suum. 160